

ספרי היהודים

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משועוריו ושיחותיו של
רבי ענחם מעדל פערנץ שליט"א
פרשת במדבר

על התורה

שלהבות קודש והגיועות חכמה
עפרשת השבוע

שבת קודש

אכסוף נעים שבת
בקדושת השבת וסגולתה

הזמן הזה

סיפר הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזון מפלונסק זצ"ל: שמעתי מפה קדשו של הגאון רבי זאב נחום זצ"ל מביאלא, שסיפר מגודל ההתמדה המפליאה שהצטיין הגאון הקדוש רבינו יעקב עמדין זי"ע בלימוד התורה. הוא הוקיר את העת מאד, ורבע יחשב בעיניו לשנה.

פעם אחת עבר באלטונא סוחר עשיר, ויסר לבית רבי יעקב עמדין להתייעץ עימו בעניינו. כשנכנס הביתה מצא איש אחד יושב, ופתאום, בהביטו על השעון, קרא בקול, ובניגון שקרא השמש בימים מקדם לעמוד לעבודת הבורא לפני אשמורות: רבע שעה לראשונה! ואחר כך שוב קרא: הראשונה! ושוב קרא: רבע שעה אחר הראשונה! וכן הלאה בכל רבע שעה, ובכל עת הביט על השעון התלוי בכותל וקורא. וישאל הסוחר את פי הקורא: קריאה זו מה הוא? ויען האיש ויאמר, כי משמש הוא אצל רבי יעקב עמדין, ועליו מוטל החוב לקרוא מדי רבע שעה ולהודיע כמה השעה, בכדי שרבי יעקב עמדין ידע איך העת עוברת מהר, והתמדת בתורה תתרבה תתעצם ותתלהב ביתר שאת.

הדבר היה תמוה בעיני הסוחר מאוד, כי מעודו עדיין לא ראה ולא שמע תחבולה כזאת להתמדה. ויבקש את המשמש שיוודיע לאדוניו הרב, כי סוחר ממרחקים חפץ להיכנס אליו ולהתייעץ עמו בדבר נחוץ. אך המשמש השיב את פניו ריקם, בידעו היטב שהרב רבי יעקב עמדין איננו מקבל את פני כל איש באמצע לימודו. הסוחר לא היה יכול לחכות יותר, ומבלי נטילת רשות מקודם נכנס לחדר השני לקודש פנימה ששם ישב רבי יעקב עמדין אצל שלחן עגול מלא ספרים פתוחים, ומדי פעם בפעם קם והתחיל מתהלך מסביב לשולחן ומעיין ומתעמק בספר אחר.

הסוחר ראה שרבי יעקב עמדין איננו מתבונן ואיננו מברכו כלל, התקרב אליו יותר ועמד ישר כנגד פניו בכדי

לחסום את דרכו וסיבובו, ובאופן כזה יהיה מוכרח לעמוד ולדבר אליו. אך רבי יעקב עמדין היה שקוע אז באיזה סוגיא חמורה ולא חפץ להפסיק באמצע, ויגביה את זקנו הלבן בידו ויראה להסוחר, ופנה ממנו ויתעמק עוד יותר. כה עשה איזה פעמים בכל עת שבא בדרך הליכתו נגד האורח שחסם דרכו, הראה לו את זקנו הלבן ולא דיבר אליו מאומה.

האיש יצא מהחדר וישאל את השמש: למה מכוון הדבר הזה שרבי יעקב עמדין מראה לו את הזקן? ויען המשמש ויאמר, כי הוא איננו חפץ גם להפסיק אפילו מילה אחת בשעת הלימוד, לכן מראה הוא שיבת זקנו, לאות כי הוא כבר זקן ובא בימים ולפיכך הרי הוא צריך להרבות בתורה ושלא יפריעוהו בעבודתו, כי הזמן כצול עובר.

מספרים כי בעת שהגאון הקדוש בעל התניא זיע"א היה חבוש בבית האסורים בעיר הבירה פטרבורג, הגיע לבקר באחד הימים אחד משרי המדינה שהיה מלומד גדול בחכמה וגם היה בקי בתורה.

השר פנה אל הרב ואמר, יש לי קושיא על פסוק בתורה. בפרשת בראשית כתוב 'ויקרא ה' אלהים את האדם ויאמר לו איכה', איך יאמר לומר שהקדוש ברוך הוא לא ידע היכן האדם הראשון נמצא בעולם?

הפטיר השר המלומד ואמר: את פירוש רש"י בזה אני יודע, ברצוני לשמוע מהרב פירוש אחר.

נענה הרב בעל התניא ואמר: דע לך, התורה נצחית היא. כוונת התורה לומר לנו שבורא העולם פונה לכל אחד ואחד ואומר לו 'איכה???' בן אדם הבט נא וראה שלכל אחד נקצבו לו בשמים שנות חיים, כמה שנים יחיה עלי אדמות, אנא עשה חשבון נפש עם עצמך מה פעלת במשך שנות חיך.

וכאן פנה אליו הרב ישירות ואמר: הנה, למשל, כך וכך שנים עברו עליך, ונקב במספר שנות השר, מה

לחם מן השמים

מאופן לימודם של גדולי הדורות שלמדו דין לחם משנה מלחם הפנים שהיה במקדש, נלמד את מעלתו של שלחן השבת שהוא כדוגמת השלחן אשר לפני ה' בבית המקדש והחלות אשר עליו כדוגמת לחם הפנים.

כידוע, לדעת רבנו האריז"ל (שער הכוונות, דרושי קבלת שבת דרוש א, ענין קבלת שבת), טוב להניח בכל אחת מסעודות השבת שתיים-עשרה חלות על השלחן, כנגד לחם הפנים שהיה מונח על שלחן הזהב שבהיכל, והיה מסודר בשתי מערכות, שש לכל מערכה.

נוסיף ונתבונן בקשר שבין השבטים למצות לחם משנה, כפי שבאר זאת הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור זי"ע בספרו 'שפת אמת' (יחיה תרל"ד):

הלחם שורש המזון הוא ומסמל את השפע היורד מן השמים, והיסוד לכל אותו שפע הוא שבטי ישראל המיימנים את העולם במעשיהם הטובים וגורמים לכל הנבראים להיות נזונים בזכותם.

יסוד הדבר רמוז במה שדרשו בזהר הקדוש (ח"א רמז), על הפסוק 'מאשר שמנה לחמו' (בראשית מט כ): 'שמנה' אותיות 'משנה', רמז ללחם משנה שירד מן השמים בנס המן הרומז לשפע עליון.

הסיבה שבגינה נרמז הדבר באחד מן השבטים, משום שהשבטים הקדושים הם יסוד העולם וקיומו, וממילא הם השורש לכל שפע היורד מן השמים.

ובפרט אמורים הדברים שבט אשר שנאמר בו (שופטים ז ט) 'איש ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון', כי היה מושבו בקצה הגבול לחוף ימה של ארץ ישראל במקום שבו נושק הים ליבשה, ורמז יש בזה שהוא המחבר את החיות לכל הנבראים, ככתוב: 'והוא יתן מעדני מלך'. כך משמע גם בזהר הקדוש (ח"א רלה), ששבת אשר יושב על פתח שער הברכות של העולם.

ורמז יש בלחם משנה' שהוא לחם כפול, שישנן שתי בחינות בשפע היורד מלמעלה, אשר נקראות בשון המקובלים 'לחם מן השמים' ו'לחם מן הארץ', ובעל השפת אמת' מקשר זאת לבחינת ימי החול ויום השבת.

בששת ימי החול הכל טורחים ויגיעים, בבחינת 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' (ע"א א), והאדם הטורח לרומם ולקדש את נשמתו בימי המעשה זוכה שיאכל מפרי עמלו בשבת קודש ויזכה לרוב שפע מן

השמים כשיעור עמלו במשך כל השבוע, וכגודל יגיעתו כך גודל ברכתו.

זוהי בחינת 'לחם מן הארץ', לה זוכה אדם כפי יגיעתו בעולם הזה.

אמנם יש בחינה שאינה קשורה כלל לעבודת ימי המעשה ושוה היא לכולם, והיא בחינת 'לחם מן השמים', הוא השפע היורד מלמעלה לכל הנבראים מפני קדושתה העצמית של השבת, ואינה תלויה כלל ביגיעת האדם.

על יסוד דברים אלו כתב בעל השפת אמת' שמונה-עשרה שנה לאחר מכן (יחיה תרנ"ב), רמז נוסף בלחם משנה שהוא כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ורומז הדבר שבשבת ישנה התגלות רוחנית מיוחדת בענין לימוד התורה.

גם בענין זה שונה בחינה אחת מחברתה. התורה שבכתב נותרת תמיד מצורתה המקורית כפי שנתנה מן השמים, ואילו התורה שבעל פה תלויה בכח האדם לחדש בה כאות נפשו.

אמנם על המחודש בתורה לזכור שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש במשך הדורות כבר נמסר לו למשה מסיני (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד), ועם כל זאת חייב אדם לעמוד בכל כחו כדי שיזכה לחדש חדושי תורה כהלכה.

וכעין שאמרנו שלחם משנה הוא כללם הפנים, מצאנו שנחלקו התורה שבכתב והתורה שבעל פה לששה חלקים כל אחת. התורה שבעל פה מחולקת, כידוע, לששה סדרי משנה, ואילו התורה שבכתב ששה תארים מצאנו לה במזמור 'השמים מספרים כבוד א-ל-שבתהלים: 'תורת ה' תמימה, משיבת נפש, עדות ה' נאמנה, מחכימת פתי, פקודי ה' ישרים, משמחי לב' (יש טו-ט).

הרי לנו תכליתו של לחם המשנה: ליחד את שני חלקי התורה המתגלים ביתר שאת ביום השבת, ודבר זה נעשה בכח שנים עשר שבטי ישראל, המחברים ארץ ושמים וממשיכים את השפע לכל העולם.

לחמו בלחמי

אותן שתי בחינות שמצאנו בלחם הפנים, וכנגדן בוצעים בני ישראל בשבת על לחם משנה, משמעות נוספת יש בהן בהגדרת מהותו של הלחם והיותו דבר בלתי נפרד ממעשה השלחן עצמו.

לחם הפנים נזכר בתורה תחילה בצווי על עשית השלחן בפרשת תרומה (שמות כה כג-ל): 'ועשית שלחן עצי שטים אמתיים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו. וצפית אותו

עשית במשך החיים? השר החוקר התפעל מאד מהדברים ואף פעל לשחרורו.

דבריו הנוקבים והחודרים של בעל התניא זיע"א צריכים לעורר את כל אחד ואחד מאתנו. חוב קדוש מוטל עלינו, להתבונן ולערוך חשבון נפש תמיד, ולזעוק לעצמנו מתוך קירות לבנו 'אייכה', היכן אנחנו נמצאים בעולם, מה פעלנו עד עכשיו ומה תהיה התכלית, הלא הימים והשנים חולפים ועוברים כצל עובר וכחלום יעוף.

ומספרים על הרב הקדוש רבי יואל מסאטמר זיע"א, שבחן פעם אחת תלמידים בבית ספרם ושמע איך שילד פירש את הפסוק (במדבר ב טו): 'כל הפקודים למחנה ראובן מאת אלף ואחד וחמשים אלף וארבע מאות וחמשים לצבאותם ושלשים יסעו' - "ושניים יסעו" - "השנים נוסעים", כי הילד פירש שניים מלשון שנים. חייך הרבי ואמר: "הילד אומר נכון, כי אכן השנים נוסעים וחולפים מהר..."

נשיא לבני מנשה

בתיאור מרתק פרי עטו של צעיר שבסער העיתים נטה מדרך הישר והתדרדר מדחי אל דחי עד שבא אל הרב הקדוש רבי משה יחיאל אלימלך מלברטוב הי"ד לשבת, בנסיעה שנסע ביחד עם סבו שהסתופף בצילו של הרב הקדוש למרות שכבר היה רחוק בליבו משמירת תורה ומצוות רח"ל ועל ידי זה זכה לחזור בתשובה, הוא כותב כך:

"נוהג יש לו לרבי הצעיר מלברטוב להזמין אל שולחנו לשלוש סעודות' רק צעירים. בכח הוא מגרש מעליו את חסידיו ואינו נותן להם דריסת רגל לבית מדרשו בשבת אחרי מנחה. בשעה זו של רעוא דרעוין ואתערותא דלעילא מתכנסים אצלו צעירי העיר והסביבה הקרובה מכל החוגים, ועושים איתו בשירה ובשמחה ללא כל חץ.

פגישה זו מיוחדת במינה בחצרות הרביים, הוא מתחיל בדברי תורה קלים ומובנים לכולם, הנאמרים כרגיל לפני ברכת המזון.

עם גמר דבריו מתחיל תור השאלות של הנוכחים הצעירים, כל אחד מותר לו לשאול מכל העולה על לבו, והוא עונה לכולם בסבר פנים יפות ובנועם.

בין שאלה לשאלה פוצחים בניגון חסידי ושרים בהתלהבות. אומרים שנוהגו זה של הרבי לקרב את הצעירים כבר החזיר רבים למוטב ביניהם כאלה שכבר חיללו שבת בפרהסא.

אני עצמי התרשמתי מאוד משעה זו, וכפעם הראשונה התחלתי להרהר הרבה בחזיון זה שחסידות שמו שנפגשתי עמו לראשונה פנים אל פנים בלברטוב, אך האמת היא

שהתרשמות זאת, עם היותה חזקה למדי, עדיין לא היה בכוחה להביאני שוב לחיי תורה ומצוות, רק מה שאירע עמי אחרי אותה סעודה שלישית, זהו שזעזע אותי עד היסוד ועורר בי מחדש רצון עז לנסות ולהתמודד שוב עם ה'בעל-דבר' שלי.

עם גמר ברכת המזון, בטרם הספיקו כולם לצאת מבית המדרש שכבר היה שרוי באפלה גמורה, ניגש אלי הרבי, לקחני בזרועי והובילני לחדרו הפרטי. הלכתי אחריו מופתע בלי לשאול דבר.

ליד השולחן הגדול שעמד באמצע החדר מכוסה במפה של קטיפה, שקשה היה כבר להבחין בצבעה, ביקשני לשבת, העביר כסא מצד אחר לצדי וישב לידי, ובלי הכנות כלל לקח את שתי ידי לידיו והתחיל קורא לפני בקול את כל מחשבותיי שחשבתי באותו רגע.

חיוך הסתמן בשפתי ובו בזמן ניסיתי להרהר הרהורי סרק מקוטעים, אך הוא קרא גם אותם כמעט בדיוק לתדהמתי הרבה.

החיוך על שפתי גווע ובמקומו פקדתי איזו אי נוחות עם שמץ של פחד, ומה אעשה כשיספר לי על מעשי בבריסק.

הרבי הרגיש במבוכתי אך לא שם לב אליה. מקריאת הרהורי שהרהרתי באותם הרגעים שישבתי לפניו, עבר לקריאת מחשבותי בשלושת ימי שהותי בחצרו, ומתן למחשבות המעסיקות אותי בבריסק.

התרגשותי ומבוכתי גדלו. מבלי לפצות פה ישבתי לפניו מוקסם ומופתע וקטן מאוד בעיני עצמי, מניין הוא יודע כל זאת, הבאתם נביא הוא? והרי כבר אמרו מיום שחרב בית המקדש ניטלה הנבואה מנביאים וניתנה לשוטים, ושוטה בוודאי איננו. אילו סיפר לי רק את קורותי בבריסק גם אז הייתי מתקשה להבין, אלא שהייתי מנסה למצוא הסבר הגיוני, כי סבי הכין אותו לפגישה זו איתי וסיפר לו כל מה שגונב לאוזניו עלי, אך הוא קרא את הרהורי שהרהרתי ביושבי לפניו, וזה כבר היה למעלה מכל השגותיי.

לרגע הפסיק, השתעשע בידי וניסה להציץ לתוך עיני במבטו הרך והמבריק מול אור הכוכבים הקלוש שחדר לחדר האפל, ברם לא ארכה ההפסקה זמן רב, הוא חזר שוב לקרוא את העבר שלי כקורא מעל לוח, אחת לאחת קרא בעבירות שעברתי בימים האחרונים בבריסק, החל בעישון בשבת עד לדברים שחוף לכוכבים ולעטלפים לא שפתם עין.

זיעה התחילה לבצבץ על מצחי וידי שהיו בידי של הרבי נתלחלו. חרף אפיקורסותי ברביים של חסידים לא יכולתי להשתחרר מן ההרגשה, והיא תפסה את כל כולי, שיושב כאן

לפני צדיק מופלא שמעשי הבהמיים פרושים לפניו כיריעה. פסוק אחד אשר היה שגור בפי נאחו שוב בסבך מוחי המבולבל כל הזמן 'יודע צדיק נפש בהמתו', 'יודע צדיק נפש בהמתו'.

כשפסק הרבי סוף סוף מלספר לי 'מעשים טובים' שלי הניח את ידי ועבר לדברי כיבושין ופיוסין; אל תתייאש, נפתלי אילה שלוחה, אל תתייאש, לא כלו כל הקצין. יש בכוחך לחזור למוטב. ולא רק שיש בידך אלא רואה אני בך שעוד תהיה ירא שמים גדול ויתברכו בך אבות ואמהות. עומד אתה לפני ניסיון גדול אך זוהי העקדה הנדרשת ממך, ובסופו של דבר עוד תזכה לאהבה טהורה וקדושה זו שרקיעא וארעא נשקי בה אהדדי (המאורות הגדולים לבית ביאלא פ"ה עמ' קסב).

בשנת תשמ"א חל חג השבועות ביום ראשון בלילה. אותו יום זכור לרבים שבו החלה התמוטטות במצב בריאותו של הרב הקדוש רבי משה מרדכי מלעלוב זיע"א, שלאחריה לקה בשיתוק בפלג גופו ממנו סבל עד יומו האחרון.

שבת קודם לכן, שהה הרבי בירושלים. לעת סעודה שלישית הגיע אל הטיש יהודי מתל אביב שהיה רחוק מתורה ויהדות. בתוך כדי עריכת השולחן פנה אליו הרבי והחל פותח עמו בשיחה על סוגי הגבינות שהיו נוהגים לעשות בעיר צפת לכבוד חג השבועות.

לאחר מכן נמשכה הסעודה כרגיל, והנה טרם שהגיעה לסיומה, כאשר החלו לשיר את הזמר הקדוש "י-ה אכסוף נועם שבת' הבחינו לפתע בדמעות גדולות הנושרות מעיניו של אותו יהודי.

ניכר היה כי סערה עזה מתחוללת עתה בליבו והוא ישב ומירר בככי. הרואים השתוממו מאוד ולא הצליחו להבין, הן הרבי לא אמר לו מילה אחת של מוסר, אף לא דיבר עמו כלל על ענייני יהדות, אם כן כיצד זה שיעלת חולין גרידא על מאכלי חג השבועות הביאתו להתערורות כה גדולה עד כדי בכי ודמעות.

למחרת ביום ראשון נכנס אחד החסידים אל הרבי והוא ישב ושוחח עמו. בתוך השיחה הביע החסיד בפניו את פליאתו מאתמול, איך אפשר שמדיבוריו של הרבי על מאכלי הגבינות התעורר בלב אותו יהודי הרהורי תשובה שכאלו עד שהתייפח בככי. הרבי הנהן בראשו כאות הסכמה לדבריו, והפטיר: אכן אין זו עבודה פשוטה כלל וכלל.

היה הרבי חוזר ומשנן את ששמע מאביו בשם אחד הצדיקים, על גדולתם ומעלתם של העוסקים במלאכת הקודש להשיב לב בנים

תועים אל צור מחצבתם והיה מפרש את הפסוק (במדבר ב ט): 'ונשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור', 'נשיא' מי שמנשא ומרומם 'לבני מנשה' לבנים השכוחים מאלקים, 'מנשה' נקרא על שם 'כי נשני אלהים', לשון שכחה, 'גמליאל', ומביאם לידי כך שיאמרו 'גם לי אל', אזי הוא נחשב 'בן פדהצור', בן שפדה את ה' צור ישראל (משה איש האלוקים' ח"ב פרק כז).

אל תגזול דל

מסופר שפעם באו פרנסי העיר לאניק להתדיין עם רב העיר בפני הרב הקדוש רבי שלום מבעלזא זי"ע.

הרב טען כי אין הוא יכול להתקיים מהקיצבה הזעומה של הקהל, והפרנסים טענו שיש לו די צרכו, ולא עוד אלא שגם אומרים שיש לו חסכוניות.

אמר להם הרבי: כעת התיישב לי מאמר תמוה. במדרש תנחומא על הפסוק (במדבר ד יח) 'אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי מתוך הלויים', הובא: זהו שאמר הכתוב 'אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער', ולכאורה מה הקשר בין שני הפסוקים?

אלא בדרך כלל צרה עינם של הבריות בלויים המתפרנסים מכספי הציבור ורוצים תמיד לגזול דלותם ולהוכיח שיש להם כסף סמוי ואין צריכים להחזיק בהם. לפיכך הזהירה התורה 'אל תכריתו' אוכל מפני 'שבט הקהתי', ואל תדכאו עני בשער בכל מיני השערות שיש לו ממון בסתר.

כך אמר הגאון רבי מרדכי רוטנברג הי"ד רבה של אנטוורפן בדרך הלצה: מדוע נתמטטה הפרנסה אצל בעלי הבתים? משום שתמיד אפשר לשמוע מפיהם כיצד המצב של 'כלי הקודש' של הקהילה הוא טוב משלהם, שהם מתפרנסים שלא בצער ויושבים לבטח בגבול הרחבה, מה שאין כן בעלי-הבתים חיים בדוחק, והם מאחלים לעצמם, מי יתן שאזכה לפרנסה כשל רב או השו"ב..."

בכך גורמים הם רעה לכלי הקודש, שמטעים את הציבור לסבור שמצבם טוב, ואין מחזיק בידם, ולא די בזאת שהם עצמם אינם נותנים, גורמים הם לאחרים לא לתת.

וכפי שהמליץ הגאון הקדוש רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא על הפסוק (משלי כב כב) 'אל תגזול דל כי דל הוא', על אדם צר עין שאינו רוצה ליתן להעני, ונותן טעם לדבריו, שהעני זה אינו דל כי יש לו יותר מאחרים, ובזה גורם ששום אדם לא יתן כי גזול ממנו דלותו, וזה שאמר הכתוב 'אל תגזול דל' לא תגזול ממנו דלותו, כי באמת דל הוא.

זה הגורם להתמוטטות פרנסתם של אותם בעלי-בתים, המאחלים לעצמם פרנסה כשל הרב, ואכן, משמים ממלאים את בקשתם...

זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב וגו', ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד'.

ונכפל הצווי בפרשת ויקהל בעת שצוה משה לישראל על בנית המשכן (שם לה ג): 'את השלחן ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים'. מקומו של צווי הלחם בפרשיות אלו תמוה מעט, כיון שבהן עוסקת התורה בתבנית המשכן וכליו, ומדוע הוזכר לחם הפנים שלכאורה אינו אלא חלק מעבודת המשכן, ולא מבניית כלי המשכן עצמו?

עוד יש לעמוד על כך, שבשתי הפרשיות הללו נזכר הלחם בשמו 'לחם הפנים' כפי שמו הרגיל בפי עמך בית ישראל, אולם לאחר מכן, בפרשת 'אמור', אין הלחם קרוי בשם זה אלא בשם 'חלות', וכך נצטוו משה מפי הגבורה (ויקרא כד ה-ה) 'ואפית אתה שתיים עשרה חלות וגו' ושמנת אותם וגו' על השלחן הטהור לפני ה' וגו', ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד'.

אף שנאמר כאן כי מקומו של הלחם לעמוד תמיד לפני ה', מכיל מקום לא נקרא כאן הלחם בשמו הרגיל 'לחם הפנים'.

ונראה ששתי בחינות ישנן בלחם הפנים: האחת, כחלק מעבודת מעשה המשכן, שהיא משלם את השלחן בצורתו, ודבר זה נוגע לכלל ישראל שהיו מצויים בעשית המשכן. והבחינה השנייה, היא עצם סידור הלחם על השלחן, ועבודה זו נוגעת רק לכהנים העוסקים בכל עבודת הקרבנות.

כך נראה מהאופן שבו סידר רבנו הרמב"ם את הלכות מעשה הלחם. בעוד ב'ספר המצות' (עשה כו) כתב שהמצוה היא לשים לחם הפנים על השלחן, וכמקור לכך ציטט את הפסוק 'ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד' האמור בפרשת תרומה, בספרו 'משנה תורה' (תמידין ומוספין פ"ה ה"א) הביא את חיובם של הכהנים לערוך את הלחם מן הפסוק האמור בפרשת אמור 'ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה'...' ולפי האמור יש לבאר כי שתי בחינות אלו מודגשות בלשון הרמב"ם. בספר המצוות כלל הרמב"ם את שתי הבחינות, מאחר שענינו של ספר זה הוא למנות את המצוות באופן שיבארו כל פרטי המצוה. על כן, כשכתב הרמב"ם 'שצונו להשים לחם הפנים' כלל בזה את כל בני ישראל שהם מצויים על הלחם מצד מעשה המשכן, וגם את הפרטים בהם מצויים הכהנים: הקרבת לחם הפנים.

ואילו בספר 'משנה תורה', שבו עסק בעבודת הקרבנות שבהלכות תמידין ומוספין, הביא רק את חלק הכהנים שבמצוה, ולכן ציטט רק את הפסוק שבפרשת אמור 'ביום השבת ביום השבת יערכנו', הנסוב על מצותם של הכהנים.

שלחן הפנים פרט מענין נוסף ישנו בענין לחם הפנים, שמחמתו מצאנו שאף

השלחן עצמו נקרא פעמים בשם 'שלחן הפנים', ככתוב בסוף פרשת במדבר בענין סדר המסעות.

המשכן היה חונה במקומו בכל אחד ממסעות בני ישראל, וכאשר נעלה הענן מעל המשכן, היה על הכהנים לפרקו והלויים היו נושאים אותו בעגלות אל המקום אשר יבחר ה'. בני קהת היו נושאים את כלי הקודש, ובני גרשון ומררי היו נושאים את חלקי המשכן עצמו.

ובמצות עבודת בני קהת נאמר (במדבר ד ז) 'ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקערות ואת הכפות ואת המנקיות ואת קשות הנסך ולחם התמיד עליו יהיה'. הרי לנו לשון אשר לא מצאנו כדגמתה עד עתה - 'שלחן הפנים', ומחמת כן נקרא הלחם בפסוק זה בשם 'לחם התמיד', בעוד ששם עתה נקרא הלחם בשם 'לחם הפנים', והשלחן לא זכה לכינוי זה.

צווי זה שנאמר על זמן המסעות, דברו בו חכמינו ז"ל להלכה, ומשם נוכל ללמוד על היחס הנאות ועל המשמעות הפנימית של דין תניית הלחם על השלחן תמיד, עד כדי היות הלחם חלק מן השלחן, ואשר מחמת כך באה פרשת לחם הפנים בתוך פרשת עשית השלחן.

דין יסודי יש בענין הקרבנות, שאם יצא הקרבן מחוץ למקום הקרבתו או אכילתו על פי הדין, נפסל מדין 'יוצא'. במסכת מנחות (דף צה.) דנה הגמרא אם לחם הפנים היה נפסל בזמן המסעות בהם היה המשכן מקולל והלחם יצא ממקומו, ומסקנת הדברים היא, כי בשעת היות הלחם על השלחן אינו נפסל אפילו בזמן המסעות.

מבואר מזה, כי הלחם והשלחן - שני חלקים המרכיבים יחידה אחת הם, ואינם נפרדים. השלחן אינו בסיס בלבד להעמדת לחם הפנים, אלא חלק משלים ועיקרי במצות הלחם עצמו.

על פי האמור יעלו יפה דבריו הידועים של רבנו הרמב"ם (שם פסוק כד), כי השלחן רומז לכתר מלכות, ועל כן נתן בו זר זהב סביב המסמל עושר וגדולה, בו תחול הברכה וממנו יבוא השובע לכל ישראל.

הרי לנו שמלבד הלחם המסמל את השפע היושר לכל הנבראים, גם השלחן עצמו והזר אשר עליו מוכיחים כי שניהם, הלחם והשלחן, הם מקור הברכה והשפע.

וכן בתרגום יונתן בפרשת 'פקודי' (שמות ז ד) מבאר, כי צוה הקדוש ברוך הוא להניח את השלחן בצד צפון כי העשירות נמשכת משם, כמו שנאמר (איוב לו כב): 'מצפון זהב יאתה'. ובזהו הקדוש (ח"ב קנד.) הרחיבו חכמינו ז"ל בענין השלחן שדרכו יורד השפע לכל באי העולם.

הרי מבואר גם כאן, כי אין השלחן והלחם נחשבים לשני דברים נפרדים, אלא לשניהם יעוד אחד להמשיך ממקור השפע מזון וברכה לכל העולם.

ויש לרמז בזה, כי 'שלחן' גימטריא 'לחם יש' (388), כמו שנאמר (משלי ה א): 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא', כנגד ש"י עולמות השפע הראויים לצדיקים (עוקצין פ"ג מי"ב), והוא השפע הבא מן השלחן, ומשביע לכל חי

אחר שנבאר כי גם בשעת המסעות נחשב לחם הפנים כחלק מן השלחן, נוכל לגשת להבנת הענין, מפני מה נאמרה מצות לחם הפנים יחד עם מצות מעשה השלחן, ורק שם נקרא בשם 'לחם הפנים', ואילו בשעת הצווי לערוך את הלחם על השלחן נזכר רק 'לחם' ו'תמיד', ולא בשם 'לחם הפנים'. ולא זו בלבד, אלא שבמסעות נקרא השם 'פנים' על השלחן, 'שלחן הפנים'.

לפי פשוטו של מקרא, על הכתוב לתת חובת 'תמיד' על הלחם אפילו בשעת המסעות, שלא יסורו הלחמים מן השלחן כלל. וכפי שבאר רבנו הרמב"ם (במדבר ז ז), שכיון שהשלחן עצמו מיועד מעקרו ללחם, כשנתנו את כל כלי המשכן על השלחן לצרך המסע היה בגד תכלת מפריד בין הכלים ללחם המסודר כהלכתו על השלחן. ואמנם, ודאי אין שינוי השמות בתורה בא חנם חלילה, והכל מדוקדק ביותר. כי תכלית השלחן היא להשפיע שפע ברכה בעולם, ודבר זה מתקים ביותר כאשר הלחם מונח עליו, וכאשר מונח הלחם על השלחן אפלו בשעת המסעות, ניתנת בזה היכולת לקבל את השפע גם כאשר ישראל נוסעים ולא רק בשעת חנייתם, ואז נעשה השלחן ל'שלחן הפנים'.

וטעם שנקראה ההשפעה בשם 'פנים', יתבאר לפי מה שמצאנו בכמה מקומות, כי בעת שהקדוש ברוך הוא משפיע לישראל זו בחינת 'פנים', כעין שאומרים בתפלה 'כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו', כאדם המאיר פניו לחברו ונותן לו בשמחה, וכאמור בברכת כהנים (במדבר ו כו-ו): 'אר ה' פניו אליך ויחנך', היא הארת פנים מאת הבורא.

אומות העולם לעומת זאת, גם כאשר נוטלות הן פרס כעבד המקבל מרבו, הרי זה בחינת 'אחור', בחינת 'שירים' הנותרים מן הסעודה שחסים עליהם שלא להשליכם ומניחים לאחרים ליטלם. על פי זה מתבאר הקשר בין מצות לחם הפנים ליום השבת בו היו מחליפים את הלחמים בכל שבוע: שתי המערכות אשר בכל אחת מהן שש חלות, והשלחן שהוא השביעי המוכון כנגד מדת ה'מלכות' הכוללת את הכל, מרמזים לבחינת זה של הארת פנים, אשר אינה קיימת אלא ביום השבת.

וכפי שאמרו בזהו הקדוש (ח"ג צד.), 'פ"ה מ"ה' מונה בין הנסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש: 'עומדים צפופים ומשתחווים רוחים'. והשאלה נשאלת: מדוע לא היה הנס בשלמות, שגם עמידתם תהא מרווחת?

"כדי למנוע את אלו שהיו מנצלים רוח זה כדי ללכת בעת התפילה והעבודה..."

בדרך צחות אמר פעם הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, לאחד התלמידים שהיה מהלך במרוצה אחוז תזוית בשעת התפילה, כי המשנה במסכת אבות (פ"ה מ"ה) מונה בין הנסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש: 'עומדים צפופים ומשתחווים רוחים'. והשאלה נשאלת: מדוע לא היה הנס בשלמות, שגם עמידתם תהא מרווחת?

בית המקדש: 'עומדים צפופים ומשתחווים רוחים'. והשאלה נשאלת: מדוע לא היה הנס בשלמות, שגם עמידתם תהא מרווחת?

בית המקדש: 'עומדים צפופים ומשתחווים רוחים'. והשאלה נשאלת: מדוע לא היה הנס בשלמות, שגם עמידתם תהא מרווחת?

תפילה פנינים וערגלויות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

הקובע מקום לתפילה אלוהי אברהם בעזרו

חשיבות גדולה ביותר נודעת לקביעות המקום לתפילה, כדי שהמתפלל יהיה שרוי בנחת ובישוב הדעת נכון. אדם שאין לו מקום קבוע לתפלתו וכפעם בפעם מחליף הוא מקום, או אדם המהלך אנה ואנה בעת התפלה, חסרה לו מנוחת הנפש וקשה יהיה לו להתרכז כראוי בתפלה.

רמז זאת הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא ז"ע בספרו 'פתוחי חותם', על הפסוק 'וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם' (במדבר א ג): 'המחנה', כך הוא מבאר, רמזו לבית הכנסת, שבו חונה השכינה, והמלים 'איש על דגלו' רומזות לאדם שיקבע מקום לתפלתו, שהמקום שישב בו היום - בו ישב גם למחר וכל ימיו, ולא ישנה מקומו.

מסופר, כי פעם נכנס הגאון הקדוש רבי מנחם מנדל שניאורסון ז"ע, בעל 'צמח צדק', לחדר בנו הרב הקדוש רבי שמואל מליובאוויטש ז"ע 'המהר"ש', בשעה שהיה מעיין בספר 'עין יעקב', ומצא אותו לומד מאמר חז"ל במסכת ברכות ז"י: "בשעה שהקדוש ברוך הוא בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה, מיד הוא כועס, שנאמר (ישעיה ג ב) 'מדוע באתי ואין איש'". בסמוך למאמר זה, הובא בגמרא: "כל הקובע מקום לתפלתו, אלהי אברהם בעזרו", ופרש רש"י: "אלהי אברהם" - שקבע מקום לתפלתו, "בעזרו" - כדרך שהיה עוזר לאברהם.

בעת למודו מאמר זה התעכב המהר"ש, שאלו אביו ה'צמח צדק': 'מדוע הנה מתעכב כל כך?'

נענה הבן כי מתקשה הוא בשיכות המאמרים זה לזה, ועוד התקשה, במה שרש"י מחלק את הבאור לשנים - דבור המתחיל 'אלהי אברהם' ודבור המתחיל 'בעזרו', והיה לו לאחדם בדבור אחד ולכתוב: "אלהי אברהם בעזרו - שיעזרו כדרך שעזר לאברהם שקבע מקום לתפלתו".

הסביר לו הצמח צדק באור מחודש בדברים, כי כונת רש"י במה שכתב 'אלהי אברהם שקבע מקום לתפלתו', איננה על כך שאברהם קבע מקום לתפלתו, אלא שאלקי אברהם הוא שקבע מקום לתפלתו של אברהם, כביכול אמר הקדוש ברוך הוא: דוקא במקום הזה הנני רוצה לשמוע תפילתו, אבל במקום אחר אינני רוצה לשמוע כלל!

ממילא מובנת הסמיכות, המאמר בא כהמשך למאמר הקודם, שבו מבאר כי בא הקדוש ברוך הוא לבית הכנסת ובודק אם יש שם עשרה, שעל כך אומרת הגמרא שהקדוש ברוך הוא אינו מסתפק בזה, אלא אף קובע מקום לכל מתפלל, שדוקא בו נשמעת תפילתו.

כשסיים הצמח צדק את דבריו הנוקבים, הוסיף ואמר: "רוצה אני שהדברים האלו לא ישארו 'על הניר', אלא יהיו נחקקים במוחו וליבו של כל אחד ואחד. ולא זו בלבד, אלא מצד אהבת ישראל מוטל על כל אחד ואחד ששמע זאת להודיע את הדברים לחברו שלא היה כאן".

בדרך צחות אמר פעם הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, לאחד התלמידים שהיה מהלך במרוצה אחוז תזוית בשעת התפילה, כי המשנה במסכת אבות (פ"ה מ"ה) מונה בין הנסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש: 'עומדים צפופים ומשתחווים רוחים'. והשאלה נשאלת: מדוע לא היה הנס בשלמות, שגם עמידתם תהא מרווחת?

"כדי למנוע את אלו שהיו מנצלים רוח זה כדי ללכת בעת התפילה והעבודה..."

בית המקדש: 'עומדים צפופים ומשתחווים רוחים'. והשאלה נשאלת: מדוע לא היה הנס בשלמות, שגם עמידתם תהא מרווחת?

ככתוב: 'ויברך אליקים את יום השביעי ויקדש שבתו' (בראשית ב, ג), וביום זה אין צורך במלאכה כלל, ומלמד ששמונת ימי האדם בא מאת הבורא יתברך בהארת פניו גם בלא שום השתדלות מצד האדם עצמו.

פני שבת

על פי יסוד זה נראה לבאר את המעשה המזוה במסכת סנהדרין (קב:), על ויכוחו של רב אשי עם מנשה מלך יהודה במקום הבציעה על הפת:

ישב היה רב אשי בבית מדרשו ומוסר שיעור תורני לתלמידיו. בסיומו של יום הגיעו לדבר בלימודם אודות שלשת המלכים עליהם אמרו חכמינו ז"ל במשנה (שם פ"ג מ"ב) שאין להם חלק לעולם הבא: ירבעם, אחזב ומנשה. לפני שיצא רב אשי לביתו, אמר לתלמידיו שלמחרת יפתח בדרשתו אודות 'חבריו' אלו שהיו תלמידי חכמים כמותו ואין להם חלק בעולם הבא.

בלילה נראה לרב אשי בחלום מנשה בן חזקיהו מלך יהודה, עליו אמרו חז"ל שהעמיד צלם בהיכל, ואמר לו: 'וכי סבור אתה כי חבריך וחברי אביך אנהו? הבה ואשאלך שאלה הלכתית: באיזה מקום בפת יש לבצוע את פרוסת 'המוציא'?"

לא ידע רב אשי את התשובה. אמר לו מנשה: "אינך יודע מקום הבציעה, ומכנה אתה אותנו 'חברין'?" קיבל רב אשי את דבריו, ובקש שילמדו הלכה זו ולמחר ידרוש זאת בשמו בשיעור שמוסר בפני תלמידיו.

אמר לו מנשה שיש לבצוע את הפת ממקום שנקרמו פניה תחילה בתנור, דהיינו בחלקה העליון או בשוליה, אבל לא באמצעה.

ולגירסה אחרת, ממקום שבו הלחם אפוי ביותר.

תמה רב אשי: "אם כך, שחכמים גדולים הייתם, מדוע עבדתם עבודה זרה?" השיב לו מנשה: "אילו היית חי בדור, היית מגביה שפת חלוקך מבין רגליך כדי שתהא קל לרוץ, והיית רץ לעבוד עבודה זרה, מפני כוחו של היצר הרע שהיה שולט".

למחרת פתח רב אשי בשיעורו ואמר: "נתחיל לדרוש ב'רבתינו' - מנשה, אחזב וירבעם מלכי יהודה וישראל".

מעשה זה אומר דרשני. הלא חידש מנשה לרב אשי פרט אחד בלבד בהלכות בציעת הפת, ומדוע כה התפעל מהלכה זו עד שתמה כיצד יתכן שעבדו עבודה זרה אם חכמים כה מופלגים הם? רב אשי עצמו ראש חכמי בבל היה, מסדר התלמוד הבבלי וראש הישיבה הגדול בדורו שידע את כל התורה כולה, ומדוע התייחס להלכה אחת שנשמעה מפיו של מנשה כחכמה מפלגת כל כך? על פי האמור יש לומר שרמז גדול רמז לו מנשה מלך יהודה בהלכה זו: המקום שבו מקדימה הפת להאפות הלא הוא 'פני הפת', ו'פנים' מסמלים הארה ושפע מאת הבורא על בריותיו.

והתוכן מנשה המלך להסביר לרב אשי את תוקף היצר ששלט בהם לעבוד עבודה זרה, וכראיה לכך הפליג במעלת

התקופה לה זכו באותם הימים שהיה בית המקדש בנוי על תילו ועומד בשיא תפארתו בגילוי שכונה שאין כדוגמתו, והיה אור ה' זורה לישראל ומשפיע בטובו בבחינת 'פנים' עד כדי כך שידעו מהיכן ראוי לברך, כיון שהברכה גילוי כבוד הבורא בעולם היא.

ואם בכל זאת גרם החטא ונכשלו בעבודה זרה, אות הוא כי היה היצר תקיף וחזק עד לשמים, וכמעט שלא היה שייך לעמוד כנגדו.

וזהו ענינו של לחם הפנים, המסמל את הארת פניו של הבורא לעמו ישראל, אשר על ידי לחם זה והשלחן אשר לפניו תמיד משפיע הוא רב טוב ושפע לכל הנבראים כולם בכל מקום שהם.

חיבתן של ישראל

ענין מיוחד יש בלחם הפנים שממנו נלמד שכל סיבת הברכה היורדת לעולם בכחו של לחם הפנים עבור בני ישראל היא, כיון שהם בניו אהוביו של מקום המקיימים את העולם כולו בכה מעשיהם הטובים וראויים הם לאותו שפע.

אמנם, גם אומות העולם אינם רעבים ללחם ולכל הנבראים חלק בשפע היורד מן השמים, אך לבני ישראל יורד השפע תחלה מתוך הארת פנים מיוחדת, ואילו הגויים זוכים רק לבחינת 'שירים' ונזונים רק ממה שנותר מהשפע המגיע לישראל, כדי קיומם לתכלית שלצרכה נבראו.

רמז לכך נמצא בדברי חכמינו ז"ל שדרשו במסכת יומא (כא:). את הפסוק 'לשום לחם חם ביום הלכותו' (שמואל א' כ"א ז) ואמרו שנס גדול נעשה בלחם הפנים שהיה סלוקו כסדורו, והיה חם אפילו לאחר תשעה ימים כיום אפיתו, ובכך הראה הבורא את חיבתו לעם ישראל.

מדבריהם למד הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור ז"ע בספרו 'שפת אמת' (אמור תר"ח), שמסר מיוחד יש בנס זה. אחרת, מדוע נתיחד נס זה על פני שאר הנסים שארעו בבית המקדש, כמוזב במסכת אבות (פ"ה מ"ח) שעשרה נסים קבועים היו נעשים בו בכל עת: לא הסריח בשר הקודש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, לא כיבו גשמים אש שעל גבי המערכה, ועוד נסים רבים שארעו שם.

מהו החדוש המיוחד בנס זה שנשאר הלחם חם, שדוקא בו נודעה חבתן של ישראל יותר מכל הנסים?

פרש בעל 'שפת אמת', שעל אף שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס את כל העולם כולו, אין המקבלים דומים זה לזה. יש הזוכה להכנס אצל המלך ולשבת בשלחנו, והשלחן ערוך בכלים של זהב, המאכלים משובחים ומרובים כיד המלך, והמלך יושב וממתין ומצפה לו, שמח ומתענג בראותו אוכל ונהנה מידו, וזו היא נתינה בהארת פנים אשר בה אין המקבלים מתבישים לקבל אלא רק אוכלים ונהנים. אמנם ישנם, שלכל היותר יוכלו לצפות שלאחר כמה שעות המתנה ישלחם המלך לכל הפחות ליטול שיירי מזונות מן הסעודה ולאכלם בבזיון בין התנור לכיריים, וזו היא נתינה מביישת כיון שמי שאוכל את שאינו שלו מתבייש להביט

בפני הנותן (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג). וכן הוא לגבי לחם הפנים, המיחד את בני ישראל בכך שהלחם הוגש לפנייהם טרי וחם בכל זמן שהלחם, ובכך הראה להם הבורא חיבתם הם ראויים הם לאכול מאתו פנים אל פנים, ולא כאשר אומות העולם הזנונים בבושת רק מן שירי המאכלים.

זפיתו אליכם

כעין זה דרשו חכמינו ז"ל (תו"כ בחקותי א ב) על הפסוק 'ופנית אליכם' (ויקרא כו ט), ומשלו את שכרם הצפון של בני ישראל לעיתיד לבא, למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה ימים רבים, כשהגיעה שעת השלום השכר נכנסו הפועלים ליטול שכרם ונכנסו אותו הפועל עמהם. אמר לו המלך: "בני, המתן בצד ואפנה לאחר מכן לשלם לך כגמולך. הפועלים הללו שעשו עמי מלאכה מועטת אני נותן להם שכר מועט, אבל עמך יש לי חשבון רב יותר".

כך ישראל בעולם הזה מבקשים שכרם מלפני המקום, ואומות העולם גם הן מבקשות שכרן מלפני המקום. אומר להם הבורא לישראל: "בני, המתנו ואפנה אליכם לאחר מכן בכבוד הראוי לכם. אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט, אבל אתם - חשבון רב אני עתיד לחשב עמכם", לכך נאמר 'ופנית אליכם'.

בספרו 'אור החיים' הקדוש באר רבנו חיים בן-עטר (ויקרא שם) את הפסוק 'ופנית אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם', על פי מאמר חכמינו ז"ל במסכת תענית (ב:), כי שלושה מפתחות לא מסרו הקדוש ברוך הוא לידי שליח, אלא הוא עצמו יתברך כביכול פועל בהם לבדו, ואלו הם: מפתח של גשמים, מפתח של יולדת ומפתח של תחית המתים.

זהו שאמר הכתוב, 'ופנית' אני עצמי לעשות דברים אלה ולא על ידי שליח: 'הפריתי אתכם' - הוא מפתח של לידה. 'והרביתי אתכם' - הוא מפתח של פרנסה, כי בריבוי פרנסה מתגבהת קומתן של ישראל, ועל תבות אלו דרשו חכמינו ז"ל (רש"י שם) שירבה אותם בקומה זקופה. 'והקימותי את בריתי אתכם' - הוא מפתח של תחית המתים, שברית כרותה היא לקדוש ברוך הוא עם ישני עפר להחיותם. עוד מבאר בעל 'אור החיים' על דרך מאמר חכמינו ז"ל (שבת קנו:). כי אין מזל לישראל, ומאידיך אמרו (מו"ק כח). שבני חיי ומוזני תלויים הם במזל. ועל כך מבטיחם הקדוש ברוך הוא לישראל 'ופנית אליכם', שאפנה את המזל להיטיב לכם בשלושה דברים אלו.

והדבר מבאר היטב לפי דברי בעל 'שפת אמת', כי כאשר יושבים ישראל ואוכלים משלחן המלך, אין שם מקום לשלטון הכוכבים והמזלות, אלא הקדוש ברוך הוא פונה אליהם ונותן להם מידו הטובה והרחבה.

ביום השבת יערכנו

על פי האמור באר בעל 'שפת אמת' את פשר הצווי האמור בלחם הפנים 'ביום

השבת ביום השבת יערכנו'. כיון שיום השבת קדוש הוא מבואר ועד צאתו, אין בו מקום לעשיית בני אדם ולהשתדלותם, וכל השפע הראוי להם יורד מלמעלה בחסד עליון וכמתנת חנם, וזהו 'לחם משנה' שהיה לחם מן השמים. מסבה זו מקומו של לחם הפנים בבית המקדש, שהוא המקום הקדוש ביותר, בבחינת 'עולם', כדוגמת שבת קדש שהיא הזמן הקדוש ביותר בבחינת 'שנה', אשר בה זוכים בני ישראל, שהם הנפשות הקדושות ביותר בבחינת 'נפש', להנהגת פנים בפנים.

ובזה טמון הטעם הפנימי לנס שנעשה בלחם הפנים שנותר חם כביום הלכותו. כי בעולם הזה המנהג על פי הטבע, יש נבראים שינוי תמידי לטוב ולמוטב, ולכן קרויים הם בשם 'מלהכים'; כל הבריאה יסודה מן העפר וסופה לשוב לעפר, כי כך דרך העולם, הדומם מוליד את הצומח, והצומח נאלץ בידי החי, והמדבר אוכל את החי, ובסופו ישוב גם החי אל העפר כבתחלה, כגלגל החזור בתנועה.

כל זאת רק בברואים הגשמיים הטבעיים, אך דבר המקושר לשרשו העליון, אף שהוא קיים בעולם התחתון אין בו שום שינוי וחילוף כלל, בדומה לעליונים שהם בבחינת 'עומדים'.

הלחם אף הוא דבר המשתנה באופן תמידי, כיון שלצורך אפיתו נצרכים אנו לאחת-עשרה מלאכות מן החרשה ועד האכילה (ברכות נח:), וככל שחולפים הימים מעת אפיתו נבאש הלחם ומתעפש.

אמנם לחם הפנים - קדושה מיוחדת היתה בו, כיון שהיה דבר רוחני ודבוק בשרשו העליון, ומשום כך על ידי לחם זה הראה הבורא חיבתם של ישראל בעולם שבזכותם ועבורם היה הלחם חם וטרי כיום שנסדר על גבי השלחן. כי זהו כחם של בני ישראל, לחבר את הדברים לשרשם, ובכך למנוע כל שינוי ופגם בנבראים.

זו היא הנהגה מיוחדת השיכת ליום השבת שהוא בבחינת 'מעין עולם הבא', ועל שמה נקרא הלחם בשם 'לחם הפנים', כי הוא בא מאור פני מלך חיים, לגלות לכל באי עולם כי עם בני ישראל נוהג הבורא בבחינת פנים אל פנים ומשפיע לנו מטובו וחסדו ברצון.

כדי לשבר את האווז נביא לכך דוגמה מבעלי הצדקה שמצאנו בהם בחינות רבות ומגוונות. ישנם אנשים המסרבים לתן מכספם לעניים, אך כאשר נתקלים הם בעני ומסכן גואים רחמייהם בקרבם ומואילים הם לתת רשות לאותו אדם שיבוא מאחורי הבית ויטול את הנותן שם משייה המאכל, ולעומתם ישנם בעלי צדקה הנותנים מכספם לעניים בטובת עין גמורה.

כך ממש היא הנהגת הבורא עם בני ישראל, בניו אהוביו, שמזמינים לסעוד על שלחנו את סעודות השבת מתוך חיבה ושפע ואהבה גדולה, ובכך משפיע עליהם מטובו וחסדו על כל ימות השבוע.

לשביעת השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

ספר ויהלום